
RIKOSROMAANI SUOMALAISEN ELIITIN TOIMINNASTA

Eero Taivalsaari: *Konsensus. Johdatus Suomen 1980-luvun historiaan.* WSOY. Juva 1990.

Taivalsaaren kertomus menneestä suomalaisesta vuosikymmenestä on sysimusta rikosromaanin törkeän ja välinpitämättömän eliitin maailmasta. Ahkera ja tietävä kirjoittaja on valinnut tyyllilajikseen paatoksen, mikä on aina hauras ja herkkä ratkaisu, varsinkin talouden-politiikan-ekologian raadollisessa kontekstissa. Toisinaan tyyllittely etenee niin pitkälle tähän suuntaan, että voi kysyä, eikö paatos ole valinnut Taivalsaaren eikä päinvastoin.

Teoksen ansioita on sen tarkka detaljointi. Taivalsaari on leikekokoelmastaan ankaralla silmällä kaivannut kasat sitaatteja tukemaan linjanvetojaan. Kymmenet ja taas kymmenet vaikuttajat eri aloilta ilmaantuvat tekstiin kommentoimaan Taivalsaaren näkökohtia, hyvässä ja pahassa. Tämä journalistinen runsaus toki estää kirjoittajaa pysähtymästä pitemmäksi aikaa pohtimaan, tosissaan ruotimaan sitä mitä tuli sanottua, mutta kirjoittajan omien näkökohtien illustraatioina ne toimivat mainiosti.

Teoksen ansioihin kuuluu myös temaattinen selkeys, erityisesti tekstin alkupuolella. Taivalsaari kertoo selkeästi, mikä hänen sanomansa on, ajantaa ja paikantaa sen politiikan reaalityhtähtumiin.

Taivalsaari väittää, että konsensuksen politiikka aloitettiin Suomessa Korpilammen kokouksesta v. 1977. Tämä kansainvälisen kilpailun merkitystä korostava talouspoliittinen linja on sittemmin yhä enemmän hallinnut kaikkea yhteiskunnallista päätöksentekoa ja ajattelua. Se on syvetessään johtanut yhteiskunnallisen eriarvoisuuden, rikollisuuden, välinpitämättömyyden ja kansainvälisen riippuvuuden kasvuun ja siten luonut kivikovan yhteiskunnan, joka on myös ekologisesti tuhoisalla tuhlauksella tiellä.

Tarina sinänsä on koherentti. Taivalsaari löytää myös paljon yksityiskohtaisia perusteluja kertomukselleen. Mutta siitä huolimatta tulkinta herättää eräitä kysymyksiä, erityisesti menetelmällisiä aprikointeja.

Ensinnäkin, minusta voidaan perustellusti olettaa, että nk. konsensuksen aika alkaa Suomessa jo tulopoliittisten kokonaisratkaisujen myötä 1960-luvun kahtena viimeisenä vuonna. Juuri suurien taloudellisten kokonaisopimusten tekemisestä on kysymys. Viime kädessä konsensus on melko välitön tulos vasemmistoenemmistön synnystä v. 1966; sen suunnitteluideologian käytännön ilmentymänä konsensusta lienee parasta tarkastella.

Toiseksi, Taivalsaari henkilöi liikaa. Sen sijaan, että esimerkiksi Sorsa toimii konnan roolissa, olisi hedelmällisempää analysoida SDP:n poliittisen linjan ja koko habituksen muutosta ja sen ilmauksina tarkastella eräiden poliitikkojen mahdollista (?) muuttumista. Poliitikasta kokonaisuudessaan tällä tavoin tajuttuna tulee kovin voluntaristista: ilkeät, tyhvät ja välinpitämättömät mellaavat ihan pahuuttaan koko maan perikatoon.

Voluntarismin välttäminen edellyttäisi historillisempaa ja strukturaalisempaa otetta. Taivalsaaren kertomus luo vaikutelman, että puheena olisi jokin erityinen rikoksen muoto, ainutkertainen tässä ja nyt. Tämähän ei tietenkään pidä lainkaan paikkaansa. Pohtimalla politiikkaamme valtiokeskeistä perinnettä, suomalaisten uudistusliikkeiden ainaista sitoutumista valtion intresseihin ja teoreettisemmin eliittien luonnetta kertomus olisi saanut enemmän syvyyttä ja suhteutuksia.

Joissakin yksityiskohdissa tämä äkkiä ilmeneekin. Esimerkiksi anekdootissa Virolaisen rahanlypsyistä, joista keskustapuolueen talouspäällikkö totesi: »Virolainen eli 1950- ja 1960-lukua ja hän luuli, että asioita voidaan hoitaa yhä Korsimon tavalla». Valitettavasti tällaiset suhteukset eivät tekstissä juuri toistu.

Metodisesta kritiikistäni huolimatta pidän Taivalsaaren kirjaa tärkeänä keskustelupuheenvuorona. Erityistä mieteliäisyyttä herättää puolueiden rahoituksen tutkimus, jossa sekä tieteen että tutkivan journalismin keinoin ollaan vasta aivan alussa. Tässä puuttuvat sekä faktat että tulkinnat.

Toisenlaista ihmettelyä synnyttää Taivalsaaren ylisarjamelalainen usko Suomen mahdollisuuksiin kehittyä itsensä. Kirjoittaja ei kertaakaan pysähdy pohtimaan,

millaisia kulttuurisia vaurioita isolaatiopolitiikasta voisi syntyä. Taivalsaaren perusotteessa onkin tuommoista 1950-luvun maaotteluhenkä: kyllä Suomi sentään...

JUKKA KANERVA